

Svmma Juris Canonici

Comprehensa Tribus Partibus In Qva Distincte Et Svccincte Explicantur,
quæ ad personas, negotia, & iudicia Ecclesiastica ex Canonum præscripto,
pertinent

De Personis Ecclesiasticis, Earumque statu, Dignitate, munere, &
Immunitate

Strein, Johann

Coloniæ Agrippinæ, 1658

§. 6. De interpretatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61816](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61816)

§. 6.

De Interpretatione Canonum.

Interpretatio duplex est, simplex seu doctrinalis, & authentica. Simplex explicando verba legis obscuritatem tollit eo fere modo, quo Magistri in scholis solent. *l. un. C. de profess. in Vrbe Constant.*

Authentica sentum, & mentem legislatoris in particulari & non præviso casu declarat, adeoque legem corrigat. *l. ult. C. de leg. 1.* Et ideo cum seq. *¶ eod.* Quod quia nec in lege naturali, nec divina contingit, in illis locum (si propriè loquendum sit) non habet nisi simplex interpretatio. In iure humano autem solius Principis seu legislatoris authentica & correctiva interpretatio est. *¶ ul. C. de legib. Pa. norm. in c. 1. de postul. Prelat. Becan. de lege human. c. 6. q. 14. Laym. l. 1. Tr. 4. c. 18. Everb. in loco à ratione legis. n. 4. Silv. & Armilla. V. Interpretatio. Carb. de leg. l. 7. c. 12. ubi interpretationem simplicem vocat magistralem, authenticam verò iudicialem. Laym. l. 1. Tr. 4. c. 18.*

2. In legibus tum Ecclesiasticis, tum civilibus interdum adhibenda est interpretatio siue primi, siue secundi generis. Patet ex *l. Neque leges. l. non possunt. l. nulla. ¶ de leg. & l. non dubium. C. ead. Ratio.* Occurrunt enim casus penè innumeri, quos impossibile est legem prævidere. Nec eadem hodie, quæ olim conveniunt, aut profunt. Vnde *S. Augustinus l. 1. de lib. arb. lex temporalis, quamvis iusta sit, commutari tamen per tempora iustè potest. S. Thom. q. 96. art. 6. Dom. Soto l. 1. de iust. q. 7. art. 1. Lud. Carol. 21. disp. 3. ad Contzen l. 5. Politic. c. 15. n. 2. Filiius. tr. 21. n. 433. Silv. V. lex n. 16.*

A quibus autem & quomodo facien-

da interpretatio sit, præferim secundi generis, seu correctiva, nondum expedita dubitatio est.

3. Quando evidens est hinc & nunc legem non obligare, cuiuslibet subdito licet illam interpretari ex æquitate, & contra legis verba agere. Exemplum *S. Thom. l. cit. est.* Lex iubet obsidionis tempore portas civitatis nemini aperire. Contingit autem cives aliquos ad portam accedere, qui nisi admittantur, in hostium manus devenient, periturus aperienda porta est, contra quam lex videatur præcipere.

Alterum *Filius est tract. 22. c. ult. n. 433.* si contingat aliquem in die præcepti ieiunii nihil habere aliud, quam carnes, comedendo eas non peccat, nec opus est ullâ consultatione. Quod enim pro charitate institutum est, non debet militare contra charitatem. Idem *S. Antonin. Bar. 1. T. 17. §. 19.* assentit, ratione addita. In observatione enim legum, maximè attendi debet, & servari intentio ferentis legem: de qua si constet, & contraria sit ad scripturam legis, illi obediendum est, ommissa litera aut scriptura. Si autem dubitetur de intentione, standum est literæ, secundum Archidiaconum. *Valent. Tom. 1. n. disp. 7. q. 5. p. 4. Sayr. l. 3. c. 10. n. 3. Salas. q. 97. disp. 21. sect. 10.*

4. Quando dubium est, idque negativum, ita ut in neutram partem præponderet ratio aliqua, pro interpretatione ad superiorem recurrendum est. iuxta reg. *Pandect. 96. In ambiguis orationibus, maximè sententia spectanda est eius, qui eas protulit.* Quod in legibus præcipuè necessarium, ut Decius monet. Illius enim est interpretari legem, cuius est condere. *l. fin. C.*

de leg. c. Inter alia. De sent. excomm. Ideo pro interpretatione statuti ad populum, qui fecit statutum, recurritur, ut notat Bart in l. omnes populi π . De iust. & iure. Et hoc in subsidium, quando alia interpretatio quæ congrua sit, haberi nequit; alias secus. Nam quando est dubium arduum, & inexplicabile ad principem recurritur, ut notat Abb. in c. 1. de iure calum. & c. Cum veniss. de iudic. Hinc iudices quoque habent potestatem interpretandi leges in præiudic. partium.

Idem quoque in privilegijs locum habet, ut pluribus explicat Dynus in Reg. 57. in 6. Contra eum, qui legem dicere potuit. aperti. & c.

Quod si ad superiorem aditus præclusus sit, verba legis attendenda & sequenda sunt, ne contrarium eligendo contra conscientiam putes. Navar. c. 13. nu. 26. & Pralud. 9. n. 9. Suar. de leg. l. 6. c. 1. n. 7. Filliut. tract. 21. n. 433. Medulla Theol. pract. l. 1. tract. 1. c. 2. Gail. l. 2. Obseru. 33.

5. Si ratio in unam partem inclinet, nec adire superiorem liceat, & moram res non patiat, opinione probabili uti poteris & secundum illam operari. Hoc enim & nihil aliud necessitas permittit cui omnia subiecta sunt, nec ferias habet l. 2. §. Deinde quia difficile π . De orig. iuris. l. Illicitas. §. ult. π . de off. pres. l. solet etiam π . de feriis. l. 6. 29. dub. 5. n. 47. Vasq. in 1. 2. Disp. 176. c. 3.

Dixi opinione probabili uti posse, quod Barb. in c. Canonum statuta de Const. extendit, ad opinionem probabilem etiam relicta probabiliore, & tam Iudicis, quam cuiusque privati respectu. Gutier. l. 1. c. 13. Arragon. 2. 2. q. 93. art. 4. Salas tract. 8. Disp. un. sect. 6. Valent. III. Dis. 5. q. 7. pun. 4. San-

chez l. 2. de matrim. Disp. 41. nu. 30. l. 3. D. 20. num. 4. Banner. 2. 2da q. 10. art. 1. Cravet. consil. 135.

6. Quando dubium est non de lege, sed legislatoris potestate, non ipse, sed viri docti consulendi sunt. Nam sicut ad legislatorem pertinet condere leges, eaque corrigere, cum res exigit, ita ad viros doctos pertinet interpretari ipsius potestatem, ne relicto ipsi arbitrio, ultra quæ oporteat, per sententiam suis rebus commodam vires imperii & iurisdictionis suæ extendere conetur; valeatque illud. In propria causa alienus iudex est. l. unic. c. Ne quis in sua causa. c. qualiter & quando de accus. Becan. de lege huma. c. 6. q. 14. Menoch. l. 1. De arb. q. 76.

Neque obstat illud, Prætoris est æstimare, an sua sit iurisdic. l. si quis alien. π . De iud. Hoc enim de causis & litibus particularibus coram prætore motis intelligitur, ut in 3. Par. T. 2. §. 3. latius explicabitur.

7. Facultas interpretandi legem magis amplianda, quam coarctanda est per se & loquendo, & abstrahendo à casibus particularibus. l. Benignus π . de leg. c. placuit. c. de iud. c. frn. de transact. Reg. 15. l. in 6. Odiā restringi & favores convenit ampliari. Vt cuius, si in aliqua dispositione concurrat favor & odium ea censenda simpliciter est favorabilis. Bald. ad l. 1. qui non poss. ad libert. admitti Salas q. 97. D. 20. §. 11. Et in dubio, non debet odium considerari, sed favor. Panorm. ad c. In literis de rest. spoliar. Nec in odiosis admittitur argumentum seu consequentia identitatis.

In multis e contra fallit, ut Philippus Francus multis in casibus demonstrat, eumque secutus Peckius, Quamobrem dixi per

xiper se loquendo, & summotis casibus particularibus. Quod ex Regulis mox proponendis manifestius fiet.

REGVLÆ

Interpretandi Canones.

Prima. Verba legum, Canonum, & Statutorum, & privilegiorum, quoad fieri potest, propriè accipienda sunt, l. 3. §. hac verba vbi. Bart. π. de neg. gest. l. non aliter. π. de legatis 111.

Ratio, aliàs nihil erit certum in legibus, cui libet pro arbitrio ad metaphoras & tropos recurrendi concessa licentiã: quod in rebus fidem & mores concernentibus præcipuè observandum.

Quocirca si quis pium legatum reliquerit pro hominibus religiosis, de illis loqui dicemus, non qui religiosam, id est, piam vitam agunt, sed qui in Religioso ordine sub regulari obedientia vivunt.

Item, si pater filios suos instituerit hæredes, non de spuris, sed solis legitimis intelligemus. *Tuschi in lit. V. Concl. 91. Decius in Reg. 6. l. tur. non vult heres esse. Dynus in Reg. 63. l. tur. in 6. Salas de leg. q. 97. disp. 21. sect. 3. & 13. Carbo l. 11. disp. 5. ubi simul tradit, unde verborum proprietates desumi queat, quem consule.*

Limita 1. si verba propriè accepta ineptum, aut falsum sensum redderent. Tunc enim impropriè acceptioni locus est. *Gemin. Consil. 122.*

Limita 2. in pœnalibus Nam ut eviter pœna, verba non sumuntur in proprio significata, latè accipiendo vocabulum *Abb. Consil. 28.*

Limita 3. quando subiecta materia ad illud suadet, Vt si Papa reseruet beneficia

ad collationem Episcopi pertinentia, intelligitur de beneficiis, quæ Episcopus habet in sua possessione, quamvis alioqui verbum pertinere, proprietatem significet. *Calder. Consil. 244.*

Limita 4. si diversa legislatoris mens est, idque satis constat. Hæc enim præcipuè attendenda. *Tuschi. Concl. 199. Alex. Consil. 22. Et sufficit, verosimiliter constare. Laym. l. 1. Tr. 4. c. 18.*

Secunda. Quia legum & privilegiorum præcæmia causam motivam & finalem continent. *l. fin. De hæred. instit. ex illis colligi legislatoris intentio poterit, quemadmodum ex præfationibus præcætur intentio contrahentium. c. secundo quæsiuit. de voto Barb. l. 2. Vor. decis. Voto 47. n. 69. Idè colligi potest ex literis supplicantium: quia concedens præsumitur se conformare intentioni supplicantium. c. inter dilectos, de fid. instrum. Salas q. 97. disp. 21. sect. 3. Sanchez l. 2. De matrim. disp. 37. n. 3.*

Tertia. Canonum & privilegiorum verba intelligi debent secundum id, ad quod principaliter proferuntur. *c. final. de verb. sign. nam actus agentium non operantur ultra intentionem agentium, ut DD. passim agnoscunt. Et per eam veritatem Rodericus teste doctissimi quidam Theologi defendunt, Concilium Trid. sess. 6. c. 7. non definire, quòd iustificemur per habitus supernaturales nobis infusos, docendo, iustificari per gratiam, & charitatem à spiritu sancto diffusam in cordibus nostris: cum illa verba non ponantur ad hoc definiendum sed principaliter ad definiendum adversus Lutherum, nos non iustificari ab extrinseco per meritum non imputationem. Roderic. tom. 1. q. 11. art. 6. V. Azor. tom. 1. l. 9. c. 3. q. 3. Suar. l. 6. De Gratia. 86. n. 4.*

Quarta. Vna sententia non tantum per aliam eiusdem partem, sed etiam per alias ab ea planè diversas declarari potest. *S. Aug. l. 3. de doctr. Christ. c. 28.* Cum verba scriptura (legis aut decreti) apertius in uno loco ponantur, ibi discendum est, quomodo in loco intelligantur obscuris. Et *Bald. in c. secundo requirit. de appell.* Per media declarantur extrema, & per unum extremum declaratur aliud. *Salas l. cit.*

Quinta. Legislatoris voluntatem licet ex verosimili colligere. *1. Non est verosimile. & de eo. quod metus causa.* Nam qui à verosimili arguit à ratione arguit, teste *Eberh. in loco à Verosimili.* Quod procedit, nisi contra verisimilitudinem allegetur, & probetur tale aliquid, per quod eiusmodi præsumptio verisimilitudinis tollatur. Nam ubi duæ præsumptiones concurrunt, quarum una non proponderat alteri, se mutuo confundunt. ubi verò altera est fortior, tollit debiliorem. *c. transmissa. Qui fil. sint legit.*

Sexta. Considerandum diligenter, an leges & decreta favorabilia sint, an potius odiosa. Hæc enim restringenda sunt, illa verò amplianda. *Reg. 15. iur. in 6. Reg. 28. cod. l. 3. & de const. Princ.* Ratio sumitur ex æquitate rei, consideratâ utriusque diversitate. *Nav. c. 12. n. 29. & l. 5. Consil. 13. Azor. 1. l. 5. c. 22. q. 2. Suar. l. 8. c. 27.* Quæ verò privilegia odiosa, quæque favorabilia sint, accuratè Salas prosequitur *disp. 17. sect. 6.*

Hinc sequitur statuta & privilegia Religiosorum non secundum apices iuris, sed ex æquo & bona interpretanda esse; dubia verò in mitiorem partem standanda. *Decius in Reg. 90. Roderic. l. 9. II. art. 6.*

Septima. Omnis interpretatio sic faciendæ est, ut Canon, aut lex non reddatur inutilis. *l. Non dubium. c. de legibus. c. In his. de privil.* Aliter qui faciunt, à merito legislatoris aberrant, cuius in omnibus potissimam esse rationem habendam, omnes clamant. Quod etiam in contrariis locum habere ex *Reg. iur. 132.* patet ubi *Decius* notat, ut actus valeat, interdum verba improprie accipienda esse. *l. si tibi & si certum petatur. c. si sententia. de sent. excom. v. Gaill. l. 2. obs. 132. Card. Tusch. Concl. 99.*

Octava. Verba secundum materiam subjectam accipienda, & accommodanda sunt. *c. Intelligentia. de verb. signif. c. constitutus. de relig. dom. Decius in Reg. Quoties. 67. Tuschus Concl. 95. & 96.*

Hinc *1.* quamvis verba universalialia sint, pro naturâ rei, ut particularia sumuntur. *Alex. Consil. 60.* si pluralia, quasi singularia restringes, *2.* in dubio an loquantur de præterito an futuro, res significata determinabit. Nam promissio futurum, solutio præsens tempus requirit. *3.* Cum verbum dare aliquando translationem domini, aliquando solum usum vel possessionem significet: in venditione prius, in locatione posterius appellabit. Idem de verbo debitum, & similibus dicendum est. *v. Tuschum l. cit.*

Nona. In pœnalibus legibus argumentum à simili non admittitur. Non sunt enim exasperandæ leges, sed mitigandæ. Nec proprium casum excedere debent. *c. In pœnis. de Reg. iur. in 6. ubi Dynus. & Barbosa. Decius in Reg. In contrahendâ. 132. Castro de lege pœn. l. 1. c. 17. Carbol. 8. disp. 10. Reginald. l. 13. c. 25. n. 263. Gaill. l. 2. Obs. 138. num. 9.* ob eandem causa verba quæ pos-
sunt

sunt importune delictum, & non delictum, sic interpretamur, ut delictum excludant. *Craver. Consil. 205;*

Item, in odiosis: verba non comprehendunt casum improprium. *Abb. Consil. III.* Item verba determinata ad certum tempus, non comprehendant aliud tempus. *Bald. Consil. 339.*

In illis quæ animæ periculum minantur, durior eligenda interpretatio est. *Glof. inc. 1. de scrut. in ordin. sac. Franc. Marcus Par. 1. q. 380.*

Decima. Pontifex in Rescriptis suis cum ratione, & iure communi, quam fieri potest, proximè præsumitur convenire. *Cum dilecta. de confirm. & ibi Barb. n. 25; Bald. in l. Ex facto. de vulg. & pupil. inst. Peckus in Reg. 28. tur. in 6. Qua à iure.* Nam correctio legum odiosa est, & quæ à iure communi deviant, aut contraria sunt, restringere oportet. *l. in honorariis. de act. & oblig. Exemplum Dyni est.* Impetravit illegitimè natus, ut non obstante tali dicitur valeat promoveri ad beneficium, etiam si curam habeat animarum, non nisi ad beneficium simplex promoveri poterit. *v. Salas. q. 97. dy. 20. sect. 10. Sanch. l. 8. de Matrim. d. 1. n. 3.*

Undecima. Statuta, quibus alicui consuetudini vel privilegio derogatur, quia ad ius commune propius accedunt, latissimam interpretationem admittunt. *l. si unus. de pactis. Glo. v. Numerandum in 6. Statutum de prabend. in 6. Barb. in c. Porro. de privil.*

Et contra statuta correctoria legum strictè interpretanda sunt, ut quam minimum derogent. *l. si quando. C. de offic. testam. Alex. Consil. 107; Tuschius Conclus. 607;* ubi multis ampliationibus illustrat.

Duodecima. Summatim loquendo pro interpretatione legum, Canonum, statutorum, & privilegiorum bene institutorum, & ad quatuor hæc capita respiciendum est, verba legis, mentem legislatoris, finem, & circumstantias. Verborum significatio & proprietas ex primæ vâ institutione, & recepto usu pendet. Alia est naturalis, alia civilis. Naturalis est, quam ex prima institutione habent. Civilis fictione constat secundum quam exempli gratiâ, professus in aliqua Religione approbata mortuus dicitur.

Mens legislatoris anima legum censetur, & verbis præfertur. *c. Humana aures. 22. q. 5.* Finis seu ratio motiva ex prologo Rescriptorum, ex materiâ subiectâ, adiunctis, & circumstantiis, quæ accurate examinanda sunt, colligitur, quemadmodum ex *§. sequ.* manifestius apparet.

Denique consuetudo optima legum interpretans est. *l. si interpretatio. de leg. l. in obscuris. de Reg. iur. Salas. q. 97. disp. 21. sect. 3.* Quid autem faciendum sit in ambiguis, & obscuris testamentorum, Contractuum, iudiciorum, & similium accurate tradit *Silvester v. Interpretatio. num. 57.*

§. 7.

De extensione Canonum.

Interpretatione fit, ut leges aliquando contrahantur, & restringantur, aliquando verò ultra verborum formam extendantur, & plura comprehendant, quam prima fronte appareat. Quo modo id contingat, ex sequentibus intellige, & prioribus elucidandis adijunge.

I. Lex